

23. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, κατά το χρόνο δημοσίευσής του ν. 4714/2020 οι συνταξιούχοι, οι οποίοι δεν είχαν προσφύγει στη δικαιοσύνη για την διεκδίκηση ποσών που αντιστοιχούσαν σε περικοπές κύριων και επικουρικών συντάξεων και στα καταργηθέντα επιδόματα εορτών και αδείας για το επίμαχο χρονικό διάστημα των έντεκα μηνών, είχαν πράγματι νόμιμη προσδοκία ότι οι σχετικές αξιώσεις τους, εφόσον δεν είχαν υποπέσει σε παραγραφή, μπορούσαν να ικανοποιηθούν δικαστικώς κατ' επίκληση των προαναφερθεισών αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας (2287 και 2288/2015), που είχαν εκδοθεί επί «πιλοτικών» δικών και με τις οποίες είχαν κριθεί αντισυνταγματικές οι διατάξεις που είχαν προβλέψει τις περικοπές των συντάξεων και την κατάργηση των επιδομάτων εορτών και αδείας.

Η πρόβλεψη, όμως, με το άρθρο 114 παρ. 4 του ν. 4714/2020 ότι με την καταβολή των ποσών που αντιστοιχούν σε περικοπές των κύριων συντάξεων οι αξιώσεις των συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα για ποσά που αφορούν σε «περικοπές, μειώσεις και καταργήσεις κύριων [εκτός των καταβαλλομένων κατά την παρ. 1 του ίδιου άρθρου ποσών], επικουρικών συντάξεων, επιδομάτων αδείας και εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, κατά το χρονικό διάστημα από τις 11.6.2015 έως τη δημοσίευση του ν. 4387/2016, δυνάμει του ν. 4051/2012 και του ν. 4093/2012» αποσβέννυνται, αποβλέπει, ενόψει και της σημαντικής επιβαρύνσεως της δημοσιονομικής καταστάσεως της χώρας λόγω απροβλέπτων καταστάσεων που ανέκυψαν μετά την δημοσίευση των ανωτέρω αποφάσεων, στην διαφύλαξη της δημοσιονομικής σταθερότητας, ώστε να είναι δυνατή η κάλυψη οικονομικών αναγκών της χώρας και σε άλλους τομείς, όπως η υγεία, η άμυνα, η διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, κατά τα αναφερόμενα στις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις, δηλαδή στην εξυπηρέτηση σκοπών, που συνιστούν, κατ' αρχήν, σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος. Το επίμαχο δε μέτρο δεν παρίσταται, κατ' αρχήν, απρόσφορο, και μάλιστα προδήλως, για την επίτευξη των επιδιωκόμενων με αυτό σκοπών, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν ήταν αναγκαίο, λαμβανομένου, άλλωστε, υπόψη ότι η εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την διαφύλαξη της δημοσιονομικής σταθερότητας και την διασφάλιση της δυνατότητας ταυτόχρονης καλύψεως επιτακτικών οικονομικών αναγκών της χώρας σε διαφορετικούς τομείς υπόκειται σε οριακό μόνον δικαστικό έλεγχο.

Ενόψει δε τούτου, δεν χρειαζόταν να αναφερθούν στις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις ειδικότερα οικονομικά στοιχεία ως προς τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση της πανδημίας ή για την άμυνα, εφόσον, εν πάση περιπτώσει, με την κρινόμενη αίτηση δεν γίνεται επίκληση στοιχείων που να αποδεικνύουν το προδήλως εσφαλμένο των παραδοχών, από τις οποίες εκκινεί ο νομοθέτης [σύμφωνα με τις οποίες, κατά τις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις (βλ. ανωτέρω σκέψη 9) «αποτελεί κοινό τόπο ότι για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας έχουν ληφθεί και συνεχίζουν να λαμβάνονται πρωτόγνωρα σε ύψος οικονομικά μέτρα στήριξης της κοινωνίας, της δημόσιας υγείας και της οικονομίας, με αβέβαιο, μάλιστα, χρονικό ορίζοντα», ότι «η Πολιτεία ..., πέραν της παρούσας αποκαταστατικής ρυθμίσεως για την ευάλωτη κατηγορία των συνταξιούχων της χώρας, λαμβάνει μέτρα τόσο για την αντιμετώπιση της πρωτοφανούς πανδημίας, όσο και για τη διαχείριση των προσφυγικών ροών και αμυντικών αναγκών»]. Συνεπώς, αβασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση ότι οι λόγοι, κατ' επίκληση των οποίων επιχειρείται η επίμαχη ρύθμιση, δεν αρκούν για την δικαιολόγηση της αναγκαιότητας θεσπίσεώς της.

Περαιτέρω, με την επίμαχη ρύθμιση προβλέπεται απόσβεση αξιώσεων, οι οποίες αφορούν αφενός σε περικοπές συνταξιοδοτικών παροχών, που ανάγονται στο παρελθόν, και μάλιστα ορισμένων μόνον συνταξιοδοτικών παροχών (των επικουρικών συντάξεων και των καταργηθέντων επιδομάτων εορτών και αδείας) και για περιορισμένο χρονικό διάστημα (έντεκα μηνών), και αφετέρου συνταξιούχους, οι οποίοι δεν είχαν ασκήσει ένδικα βοηθήματα για την ικανοποίηση των εν λόγω αξιώσεων και οι οποίοι λαμβάνουν σε σύντομο χρόνο (έως 31.12.2020) το ποσό που αντιστοιχεί στις

περικοπές των κύριων συντάξεών τους (το οποίο, μάλιστα, προβλέπεται ως ανεκχώρητο και ακατάσχετο), απαλλασσόμενοι από την δικαστική δαπάνη για την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων και την αναμονή της εκδόσεως δικαστικής αποφάσεως για να καταστεί δυνατή η ικανοποίηση των αξιώσεών τους. Κατόπιν τούτων, τηρείται, εν προκειμένω, η δίκαιη ισορροπία μεταξύ της προσβολής της περιουσίας των ανωτέρω συνταξιούχων (δια του περιορισμού των προβλεπομένων να χορηγηθούν σε αυτού αναδρομικών ποσών) και του δημοσίου συμφέροντος και, ως εκ τούτου, οι διατάξεις του άρθρου 114 του ν. 4714/2020 δεν αντίκεινται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., ούτε στην κατοχυρωμένη από το άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας (πρβ. ΣτΕ 668/2012 Ολομ. σκέψη 35, 2756/2013 7μ.). Συνεπώς, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα, κατ' αρχήν παραδεκτώς μόνον από τα αιτούντα σωματεία, ενόψει των εκτεθέντων στη σκέψη 12, είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Τούτο δε ανεξαρτήτως αν τα αιτούντα σωματεία μπορούν να επικαλεστούν παράβαση του άρθρου 1 του του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., ενόψει του ότι επικαλούνται επέμβαση όχι σε δικά τους περιουσιακά δικαιώματα, αλλά σε περιουσιακά δικαιώματα φυσικών προσώπων, χωρίς ούτε να κατονομάζουν συγκεκριμένα τα πρόσωπα αυτά, ούτε να ισχυρίζονται ότι ενεργούν εν προκειμένω ως εκπρόσωποι συγκεκριμένων φυσικών προσώπων (βλ. ΣτΕ 668/2012 Ολομ. σκέψη 35, Ε.Δ.Δ.Α. Αθανάσιος Κανάκης και λοιποί κατά Ελλάδα, της 20.9.2001, Νο 59142/00, Νικόλαος Μάνιος και λοιποί κατά Ελλάδα, της 17.10.2002, Νο 70626/01, Susini κ.ά. κατά Γαλλίας, Νο 43716/98).

Εξ άλλου, δεν απαιτείτο από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου να προβλεφθεί από τον νομοθέτη ότι για τον ως άνω περιορισμό (και όχι στέρηση) περιουσιακών δικαιωμάτων θα χορηγηθεί «κάποιος μορφής ενίσχυση ή άλλου είδους πλεονέκτημα που να αντισταθμίζει την εν λόγω απώλεια», όπως αβασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση. Ανεξαρτήτως του ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι τέτοιας μορφής αντιστάθμισμα αποτελεί η πρόβλεψη ότι οι συνταξιούχοι θα λάβουν το ποσό που αντιστοιχεί στις περικοπές των κύριων συντάξεών τους σε σύντομο χρονικό διάστημα (εξάμηνο) χωρίς να ασκήσουν ένδικα βοηθήματα και το ποσό αυτό θα είναι ανεκχώρητο και ακατάσχετο. Ενόψει των ανωτέρω, ο παρατεθείς στη σκέψη 21 λόγος, κατά το μέρος που αναφέρεται στην προβλεπόμενη από το άρθρο 114 παρ. 4 του ν. 4714/2020 απόσβεση των αξιώσεων, οι οποίες αφορούν τα ποσά που αντιστοιχούν στις περικοπές των επικουρικών συντάξεων και την κατάργηση των επιδομάτων εορτών και αδείας, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

Κατά τη γνώμη, όμως, των Συμβούλων Α.-Μ. Παπαδημητρίου, Β. Πλαπούτα και Π. Τσούκα, η διά νόμου απόσβεση και δη μονομερώς, κατά τρόπο υποχρεωτικό, χωρίς τη συναίνεση των συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα, γεγεννημένων και μη παραγεγραμμένων αξιώσεων, για τις οποίες έχουν εκδοθεί, στο πλαίσιο πιλοτικής δίκης, αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις, ήτοι οι 2287/2015 και 2288/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, παραβιάζει το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και την αρχή της αναλογικότητας, διότι οι εν λόγω συνταξιούχοι είχαν νόμιμη προσδοκία ότι οι σχετικές αξιώσεις τους, εφόσον δεν είχαν υποπέσει σε παραγραφή, μπορούσαν να ικανοποιηθούν δικαστικώς, κατ' επίκληση των ανωτέρω αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας, με τις οποίες οι διατάξεις, που προέβλεπαν τις κρίσιμες περικοπές και καταργήσεις συντάξεων και επιδομάτων, είχαν κριθεί αντισυνταγματικές.

Εξάλλου, η απόσβεση, με την παρ. 4 του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, των αξιώσεων των συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα, που αφορούν σε «περικοπές, μειώσεις και καταργήσεις κύριων [εκτός των καταβαλλομένων κατά την παρ. 1 του ίδιου άρθρου ποσών], επικουρικών συντάξεων, επιδομάτων αδείας και εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, κατά το χρονικό διάστημα από τις 11.6.2015 έως τη δημοσίευση του ν. 4387/2016, δυνάμει του ν. 4051/2012 και του ν. 4093/2012», δεν τηρεί τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ της προσβολής της περιουσίας των εν λόγω συνταξιούχων και του δημοσίου συμφέροντος διαφύλαξης της δημοσιονομικής σταθερότητας, δεδομένου ότι δεν τους

παρέχεται η δυνατότητα επιλογής, αφού αρνηθούν την κατά την παρ. 1 του αυτού άρθρου 114 του ν. 4714/2020 είσπραξη των ποσών, τα οποία αντιστοιχούν σε περικοπές και μειώσεις κύριων συντάξεων αυτών κατ' εφαρμογήν της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 4051/2012, της υπ' αρ. 476/28.2.2012 κοινής υπουργικής απόφασης και της περ. 1 της υποπαρ. ΙΑ.5 της παρ. ΙΑ' του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, να προσφύγουν σε δικαστήριο για να επιδιώξουν την ικανοποίηση του συνόλου των αξιώσεών τους για το ως άνω χρονικό διάστημα (11.6.2015 έως 12.5.2016). Με τα δεδομένα αυτά, η απόσβεση των εν λόγω αξιώσεων των συνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα υπερακοντίζει τον σκοπό του νόμου περί προστασίας της δημοσιονομικής σταθερότητας, κατά παράβαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και της κατοχυρωμένης από το άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας και, επομένως, ο σχετικός λόγος ακυρώσεως θα έπρεπε, κατά την μειοψηφούσα αυτή γνώμη, να γίνει δεκτός.

24. Επειδή, προβάλλεται, περαιτέρω, ότι η μείωση και η μεταγενέστερη πλήρης περικοπή των επιδομάτων εορτών συνιστά προδήλως μη ανεκτή νομοθετική παρέμβαση σε θεμελιωμένο περιουσιακό δικαίωμα και ουσιαστικά πλήρη αποστέρηση του δικαιώματος στην περιουσία, η προσβολή δε του δικαιώματος στην περιουσία δεν πρέπει να κρίνεται αυτοτελώς και μεμονωμένα, αλλά κατά συνεκτίμηση όλων των επιβαρύνσεων που έχει υποστεί η συγκεκριμένη μερίδα πολιτών, δοθέντος, άλλωστε, ότι οι μειώσεις αυτές καταλήγουν σε υπέρμετρη απώλεια του προηγούμενου (προ μνημονίων) εισοδήματος των προσώπων αυτών και ο «αιφνιδιαστικός, βίαιος και χωρίς τέλος τρόπος εφαρμογής κλονίζουν ριζικά την οικονομική κατάσταση των εργαζομένων και ανατρέπουν το επίπεδο της αγοραστικής δύναμης και τον πυρήνα της ζωής, στον οποίο καλόπιστα και με εμπιστοσύνη απέναντι στο κράτος είχαν αποβλέψει». Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, καθόσον η μείωση και η εν συνεχεία κατάργηση των επιδομάτων εορτών δεν θεσπίστηκε με την ανωτέρω διάταξη του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, αλλά με προγενέστερους νόμους (άρθρο τρίτο παρ. 10-14 του ν. 3845/2010 - Α' 65, άρθρο πρώτο παρ. ΙΑ υποπαρ. ΙΑ.6 περ. 3 του ν. 4093/2012, αντιστοίχως), οι ρυθμίσεις των οποίων δεν εξειδικεύονται με την ήδη προσβαλλόμενη Κ.Υ.Α..

25. Επειδή, με τις αποφάσεις 65 - 66/2011 και 76 - 80/2012 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων έγινε δεκτό, κατόπιν προσφυγών φορέων συλλογικής εκπροσωπήσεως εργαζομένων και συνταξιούχων, ότι το σωρευτικό αποτέλεσμα των μέτρων λιτότητας που προβλέφθηκαν διαδοχικώς με διάφορους νόμους (ν. 3833/2010, 3845/2010, 3847/2010, 3863/2010, 3866/2010, 3896/2011, 4002/2011, 4024/2011, 4051/2012 και 4093/2012), σε συνδυασμό με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά τη θέσπιση και την υλοποίησή τους, συνιστούσε παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 12 παρ. 3 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του 1961, που είχε κυρωθεί με τον ν. 1426/1984 (Α' 32) [με το άρθρο πρώτο του ν. 4359/2016 (Α' 5), κυρώθηκε ο Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης], διότι, κατά την Επιτροπή, δεν εξετάστηκε αν μπορούσαν να εφαρμοσθούν άλλα μέτρα, με στόχο να περιορισθούν τα σωρευτικά αποτελέσματα των περικοπών που αμφισβητήθηκαν από τους συνταξιούχους.

Κατ' επίκληση της αποφάσεως 79/2012 της ανωτέρω Επιτροπής προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση ότι "η μη πλήρης επιστροφή των περικοπών των συντάξεων είναι ευθέως αντίθετες στο άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (ΕΚΧ)". Ο λόγος αυτός ακυρώσεως, εάν έχει την έννοια ότι πλήττει την διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, όπως ισχύει, περί αποσβέσεως μέρους των αξιώσεων των συνταξιούχων, που δεν είχαν ασκήσει σχετικά ένδικα βοηθήματα κατά την δημοσίευση του εν λόγω νόμου [βλ. ανωτέρω σκέψεις 14 και 15 ως προς την αντιμετώπιση του ίδιου λόγου αν θεωρηθεί ότι με αυτόν προβάλλεται επίσης ότι αντίκειται στο άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη η παράλειψη να προβλεφθεί η χορήγηση έως τις 31.12.2020 ποσών που αντιστοιχούν στο σύνολο των περικοπών των συνταξιοδοτικών παροχών και στους συνταξιούχους οι οποίοι έχουν εκκρεμή ένδικα βοηθήματα κατά τη δημοσίευση του ν. 4714/2020 χωρίς να αναμείνουν

την εκδίκαση των βοηθημάτων αυτών και την έκδοση αποφάσεων επ' αυτών], και των οποίων, επομένως, οι αξιώσεις που αφορούν σε ποσά που αντιστοιχούν σε μη χορηγούμενες περικοπές, δηλαδή σε περικοπές των επικουρικών συντάξεων και στα καταργηθέντα επιδόματα εορτών και αδείας, αποσβέννυνται, είναι απορριπτέες, διότι στηρίζεται στην εσφαλμένη προϋπόθεση ότι με την επίμαχη διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 114 του ν. 4714/2020, όπως ισχύει, περί αποσβέσεως των προαναφερθεισών αξιώσεων, θεσπίζεται πάγια κοινωνικοασφαλιστική ρύθμιση, με την οποία προβλέπεται νέα μείωση συνταξιοδοτικών παροχών σε συνέχεια των μειώσεων που είχαν θεσπισθεί με τους νόμους στους οποίους αναφέρονται οι ανωτέρω αποφάσεις της Επιτροπής, ενώ η διάταξη αυτή εντάσσεται στο όλο πλέγμα των διατάξεων του ως άνω άρθρου 114, με το οποίο θεσπίστηκε έκτακτο μέτρο καταβολής σε όλους τους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα αναδρομικών ποσών αντιστοίχων προς μέρος των περικοπών των συνταξιοδοτικών παροχών, που είχαν θεσπισθεί κατά το παρελθόν, και ειδικότερα των περικοπών των κύριων συντάξεων που είχαν θεσπισθεί με τους νόμους 4051 και 4093/2012 και αφορούν το επίμαχο εντεκάμηνο χρονικό διάστημα.